

ЛЮБОМИР НИКОЛОВ
ГРИВНА С ДИАМАНТИ

chitanka.info

Не обичам гривни с диаманти.

Не се плашете, няма да ви мърморя по старчески — виж го, значи, тоя, помъкнал на ръката си половин кило сребро и брилянти като орехи, а пък сигурно е изкарал само курсовете за пилот-любител и прочие, и прочие... Не съм от тия старци. Знам, че гривните вече са се превърнали в традиция. Носят ги почти всички от младите пилоти. Останалото е въпрос на вкус — дали ще носиш дискретна сребърна лентичка около китката си или споменатото половин кило. Нищо, разбирам и едните, и другите. В края на краищата и ние сме били млади. За друго не обичам гривните — защото ми напомнят откъде тръгна тая традиция.

Борис...

Опитайте да си го представите. Огромен, усмихнат, загорял от слънцето. Двадесет и пет годишен пилот-космонавт първа класа. Бялата риза разпъната по раменете му, късите ръкави готови да се пръснат върху бицепсите. Седи Борис на кея, провесил крака над вълните, дрънка на китара, а наоколо момичетата... Обичаха го момичетата. Е, да не си кривя душата, и мене обичаха, но Борис беше друго нещо.

Не се усмихвайте. Знам какво си мислите. Бил съм, бил съм и аз на двадесет и пет години. Тия златни години, когато можеш цяла нощ да пееш песни и да свириш на китара, да се обзалагаш, че ще пробягаш от край до край по ръба на вълнолома с по едно момиче на всяко рамо, после в някое тихо кътче да разказваш за подвизите си (е, преувеличаваш малко, няма как), а на сутринта — чаша кафе, две шепи вода на лицето и минаваш пред лекарската комисия с триумф, само ветераните в коридора те гледат мрачно — за тях лекарската комисия е съвсем друго нещо.

Разсейвам се... За Борис говорех. Той не е останал в историята на космонавтиката. Гривните по ръцете на пилотите са станали традиция, но едва ли някой някога ще си спомни за Борис. Пък и откъде накъде ще го помнят? Имената на такива хора живеят само докато са живи приятелите им. Добър пилот, отличен другар, душа на всяка компания. Нищо повече... Впрочем, има и още нещо — винаги му вървеше. От колко опасности се е измъквал сам, че и мене е измъкнал. Нищо нямаше да му се случи, нищичко, и сега щеше да е тук, до мен, стар и белобрад. Само да не беше Бианка...

За вас, днешните пилоти, космическият кораб е като дреха. Влизате в него, включвате се и очите му стават ваши очи, компютърът става ваша памет, корпусът се слива с телата ви, усещате всяка система — от антените до отражателя, от хипера до планетарните двигатели. Нямаме нужда от посредник, корабът — това сте вие. А помните ли от учебниците как се е развивало управлението на космическата техника? Отначало — компютри и микрокомпютри, стотици сложни системи в него и в наземния център за управление на полета, десетки оператори, които да ги обслужват. Неикономично, но поносимо, когато става дума за по-малки разстояния. По-късно успели да концентрират всичко само в корабния компютър. Още по-късно компютърът станал самостоятелен. Надарили го с човешки глас и способност да ръководи не само полета, но и екипажа.

Виждал съм подобни модели, последните от тях изчезнаха по наше време. Вече масово ги заменяха с биокомпютри — по-оперативни и по-компактни, но работата не е само в размерите.

По онова време усвоявахме Новите планети. Знаете ги — Ригел 8, Лебед А и Лебед В, Бета Хидра, 70 Змиеносец... Трябваше да осигурим на първите колонисти непрекъснат поток от товари и ние го осигурявахме. С днешната техника всичко изглежда просто. Товариш, излиташ, скок през хиперпространството, корекция, нов скок и си готов за кацане. Само че тогава нямахме такава точност. Пет скока, пет корекции и ако имаш късмет, вече си някъде в пределите на две седмици полет. Летиш сам или с още един пилот, скучаеш, а от таблото ти приказва бездушният глас на компютъра. Как да не я намразиш тая тъпа и винаги права машинария? И психолозите единодушно решиха — новите биокомпютри трябва не само да се грижат за полета, но и да правят компания на пилота.

Надариха ги с личност.

Какви личности имаше само! Сякаш беше въпрос на чест за всеки екип да вложи в своя биокомпютър най-невероятния характер. Ние, естествено, не останахме по-назад от другите. Кръстихме нашия Олд Джо или просто Старика. Програмирахме го като мрачен песимист и алкохолик. С него не можеше да се скучае. Беше способен в средата на полета да заяви: „Аз, момчета, такава, съм се натряскал и затова лягам да спя. Вие, значи, дръжте курс 0–115-X и да не сте посмели да ме будите“. Разбира се, всичко беше имитация. Системите

не спяха и ако се наложеше, от таблото изведнъж се надигаше възмутен възглас: „Идиоти! Празноглавци нещастни! Къде гледате? Аз, старият човек ли трябва да регулирам осми блок? И от курса сте се отклонили, дяволски чеда! А после Олд Джо виновен!“

Обичахме си го. Когато не се преструваше на пиян, разказваше анекдоти или измислени спомени от младостта си като канадски трапер и, честна дума, неведнъж ми се е струвало, че наистина го виждам, седнал на верандата в люлеещия се стол, с бутилка уиски в скута.

После се случи така, че и мълниеносната реакция на Олд Джо не успя да ни спести едно принудително кацане. Ние с Борис се отървахме леко, но корабът пострада, а заедно с него и биокомпютърът. Потъгувахме за Старика, обаче работата не чакаше. След една седмица получихме нов кораб, а в него — Бианка.

Ако знаех тогава! Ей, ако знаех...

Влизаме в кораба. Включваме всички системи, проверяваме ги и изведнъж от таблото се раздава звънко, почти детско гласче:

— Здравейте, момчета. Да се запознаем. Казвам се Бианка.

Не знам кой от психолозите го беше измислил. Според някои слухове началството не гледало с добро око на нашата дружба с Олд Джо. Водела до спадане на дисциплината. Е, може и да са били прави. Бианка сложи край на всякаква разпасаност и ергенска немарливост на борда.

Как да не бъда изряден и стегнат, като знам, че тя ще се обади:

— Моля ти се, Дик, не ходи така. Ако знаеш колко не ти отива тая четина...

Олд Джо спокойно можех да го пратя по дяволите, пък и той не се интересуваше особено дали съм бръснат или не. А това проклето женско гласче, из което се търкаляше като камъче френското „р“, просто ме хващаше в капан. Е, писне ми някой път, наругая го, то се разплаче и престане да ми приказва. Личност! Обажда се само да се извини. Започвам да приказвам, запъвам се, по някое време Бианка се разсмее и казва:

— Най-много ти харесвам това, Дик, че си добър по душа.

И отново сме приятели.

Много бавно разбраха психолозите някои неща. Отначало всички мислеха, че биокомпютърът е машина като останалите. Просто има

още една функция — да забавлява пилота. А когато стана ясно накъде са тръгнали работите, вече беше късно.

Знаете как е след полет. Едва изчакваш да дойдат техниците, обясниш им какво да проверят, къде да пристегнат, кои системи да регулират — и бегом към най-близкият населен пункт да се насладиш на цивилизацията. Откриеш там стари приятели, или набързо се запознаеш с нови, събере се компания и започва веселието. И с Борис беше така... до някое време. А сетне започна да напуска компанията, да изчезва по цели вечери. Питам го къде е бил — мълчи и се усмихва. Е, аз съм дискретен приятел, но накрая не издържах. Проследих го една вечер...

Досещате ли се? Върна се право на кораба.

Ако можете, представете си картинката: аз седя в шлюзовата камера, подслушвам и изгарям от срам за постъпката си. В кабината — Борис. Зад пулта, сред хиляди други системи — два килограма органична материя, наречена Бианка. И двамата не усещат, че съм там. Разговарят. Питате за какво? Знам ли... За всичко и за нищо. Дълбаят в душите си, споделят кой какво обича, разправят си спомени, тоест предимно Борис разказва, а Бианка го слуша, и ако щете ми вярвайте — но дори по мълчанието ѝ се усеща, че се възхищава от него.

Много сме напреднали днес във всички науки. Нито космосът, нито атомът имат тайни за нас. Ала може ли някой да ми каже как и защо се влюбва човек?

Дълго се колебах тогава. Чак след три дни събрах кураж. Нямах как, приятелят ми, може да се каже, загиваше. Хванах го натясно и започнах да го убеждавам. Ти, казвам, съвсем си се объркал, Борисе. Разбираш ли докъде си стигнал? Ами че това е само глас! Нищо друго няма, освен един биокомпютър за пулта, дето не е нито мъж, нито жена. Опомни се, докато е време, защото цялата работа е направо безнадеждна.

— Знам — отвърща той и се усмихва. — Бианка ме убеждава в същото. Е, и какво?

Отмина и ме остави като статуя да стоя и да мисля какъв разумен довод да противопоставя на неговото „Е, и какво?“.

Няма да крия, обидих се. Щом като не цени приятелските грижи, нека си троши главата. Правех се, че нищо не забелязвам и го оставих в кабината да си приказва с Бианка. Както преди, бродех насам-натам с

компании, само че вече не ми беше весело. И аз не знам защо — дали защото го нямаше Борис, или защото знаех, че все повече затъва. А може и да съм предчувствувал тогава. Сигурно нямаше да издържа и щях да направя нещо, ако не бяха слуховете. Разправяше се, че психолозите са сериозно разтревожени от ролята, която започват да играят биокомпютрите и скоро щели да вземат мерки. Вярно, взеха ги. Шест години по-късно.

А тогава само предчувствувах какво ще стане. Може би и Бианка предчувствуваше. Или просто се тревожеше за Борис? Така или иначе не пропускаше да ми се обади преди всеки полет:

— Моля ти се, Дик, провери още веднъж „пашкулите“.

Какво да проверявам, когато „пашкулите“ бяха директно на нейно подчинение. Ако с кораба се случеше нещо непоправимо. Бианка можеше да ни катапултира за част от секундата. Тия системи имаха тройна връзка с биокомпютъра и никаква повреда не можеше да остане незабелязана. Но Бианка се тревожеше. За нейно успокоение лягах под креслата и с часове проверявах „пашкулите“. Понякога Борис се шегуваше, че съм станал прекалено боязлив. Мълчах си.

И ето, че се случи. На връщане от Бета Хидра скокът се оказа прекалено точен. Озовахме се не извън Системата, а вътре — нейде между орбитите на Марс и Юпитер.

Всичко стана за броени секунди. Нещо се мярна на екраните и гласът на Бианка изкрещя: „Готови за катапултиране!“. Тя имаше невероятна реакция и може би всичко щеше да бъде наред, ако Борис не бе осъзнал какво означава този вик. Хората се катапултират само когато корабът е заплашен от почти сигурна гибел. А за него корабът — това беше Бианка.

Коланите на креслото ме стегнаха, прозрачната черупка на „пашкула“ ме обгърна от всички страни и през нея видях как Борис се хвърля към пулта, за да превключи на ръчно управление. Навярно се надяваше да спаси кораба. Тогава кабината се люшна наляво, назад, напред — Бианка можеше да прави такива фокуси с маневрените двигатели — Борис рухна право в креслото, „пашкулът“ го обви, а после аз вече летях в пустотата и изведнъж ме ослепи страхотен взрив.

Корабът се беше блъснал в един от безимените астероиди.

Борис повече не спомена нито дума за тази катастрофа. Спестих му излишните приказки с разните комисии, всичко уредих сам. И само

веднъж, докато ни откарваха до Земята със спасителния катер, той ме погледна в очите и бавно произнесе:

— Аз ѝ отнех три секунди.

Повече не летяхме до звездите. Той остана само на вътрешни полети — из Системата. Не можех да го изоставя и двамата се настанихме в базата на Фобос.

Знаех, че е решил на всяка цена да посети отново мястото на катастрофата и уредих всичко. По-добре беше да го придружавам, отколкото някой път да се измъкне сам. Момчетата ни помогнаха да изкараме незабелязано двуместката от хангара. А гориво... е, кой е чувал някога и някъде пилотите да нямат икономисано гориво. С много труд открихме астероида и се закрепихме към него. Трябваше два пъти да го обиколим, преди да разберем, че една сиво-черна маса не е нещо друго, освен останките от-кораба. Борис се нахвърли върху купчината обгорял и разтопен метал с някаква сляпа ярост — разкъртваше, разбиваше, режеше с плазмената горелка. Но, боже господи, какво да търсиш, когато не можеше да се разбере дори къде е бронята, къде е реакторът, а къде — вътрешните прегради. Носовата част може би въобще се беше изпарила. А Борис търсеше именно нея, знаех това, макар че откакто кацнахме на астероида, той не бе произнесъл нито дума. Не говореше, не спеше, не ядеше, само режеше ли, режеше и непрекъснато поднасяше към всяко парченце портативния анализатор. Аз понякога му помагах, понякога седях в кабината и си хапех юмруците. Защото момчетата можеха да ни прикриват до време. После началството щеше да узнае и, честна дума, никак нямаше да ни бъде добре. Но как да го кажа на Борис? Страх ме беше, че изобщо няма да ме чуе, или, още по-лошо, ще се усмихне с оная своя куха усмивка и ще ми каже: „Добре, Дик, добре, добре.“ А след секунда ще забрави, че съм до него.

На четвъртия ден ставите на юмруците ми бяха изпохапани до кръв. Борис не приличаше на човек. Един път погледнах отблизо през шлема му — и повече не посмях. Осъден беше, разбирате ли какво искам да кажа? За него нямаше живот, ако не откриеше онова, което търсеше. Докато си сменяше кислородните бутилки, успях да се докопам до анализатора и разбрах какво е: въглерод и въглеродни съединения.

С две думи — останки от органична материя!

На петия ден, докато отново му помагах, Борис откри диамантите.

Диаманти... Силно казано. Вземете парче жива плът, подложете го на чудовищни налягания и температури — и ако имате шанс, може да получите диамантен прах. Всъщност, няколко нищожни черни кристалчета, изровени с невероятни усилия от тая сплав от метал и каменна шлака. Но за Борис те бяха по-скъпи от всичко на света. Спомням си как с треперещи ръце ги зави в парче станиол, после седна на скалата, усмихна се и каза:

— Добре, Дик, добре, чух те. Идвам.

И заспа. А пък аз нищо не бях казал.

По-късно, в базата, той сам си направи сребърната гривна и сам я инкрустира с черните кристалчета. Отначало изглеждаше малко нелепо с това любителски изработено бижу, но момчетата се преструваха, че не виждат. Само веднъж чух един новак да се изсмее, като видя гривната. Същата вечер го срещнах със синини по физиономията. Сигурно се беше препънал някъде из коридорите. На новаците им се случва...

След време свикнахме.

Месеците минаваха и всички мислеха, че Борис ще се оправи. Беше станал по-общителен, смееше се дори. Работеше точно, съвестно. И само аз знаех, че нищо, ама нищо не се е променило. Защото когато разговарях с биокомпютъра на двуместката, Борис се прехвърляше на задната седалка и си слагаше радиослушалките. Не можеше да понася гласа на биокомпютъра.

Космонавт, който не разговаря с кораба си, рано или късно греши. Как да управляваш тая стоманена грамада само с ръчните команди, без да се посъветваш с нея? Борис просто не биваше да остава в Космоса. Тогава написах рапорта.

Написах го и две години го държах на дъното на шкафчета. Всеки ден си повтарях едно и също: утре, утре, утре непременно... Цели две години ми трябваша, докато събера кураж за това предателство. Когато най-сетне се реших, измъкнах омачкания рапорт и се спуснах на Марс заедно с отпускарите. Исках лично да го предам в управлението.

Това беше в деня на голямата авария на Деймос, може би сте чували за нея. Разказвах ми, че вдигнали по тревога цялата база.

Борис... ех, Борис излетял сам с нашата двуместка.

Така свърши всичко. Мъчно ми е за него, разбира се. Но не е там работата, а в онази гривна, която изчезна заедно с него. Вие не знаете какво е това... Две години... И всеки ден едно и също — мине се, не мине време, забелязвам го да седи в някое ъгълче. Откъснал се от света и се взира с празен поглед в кристалчетата на гривната. Седи Борис, гледа своите черни диаманти, аз гледам него, докато ме забележи, усмихне се почти както някога, тупне ме по рамото и рече: „Какво си се оклюмал, Дик? Хайде в спортната зала, да се раздвижим“.

Такъв го помня. Вървим ние, той се усмихва, а на мене ми иде да вия от мъка. Защото на целия бял свят само аз си знаях, че с мъничко изобретателност дори в една нищичка и никаква двуместка човек може да скалпи апаратура, създаваща огромни температури и налягания, да изработи диаманти и да ги подхвърли на нужното място. Може, щом от няколко кристалчета зависи животът на най-добрия му приятел.

Само едно ме утешава — че той не разбра нищо. Чак до края.

Не обичам гривни с диаманти...

Публикувано в списание „Криле“, брой 2/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.